

JubeL

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Sanne Wallis de Vries

JubeL

Hoe te rijpen en waartoe

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 5748 0

© 2021 Sanne Wallis de Vries

Omslagontwerp Riesenkind

Omslagillustratie © Ernst Coppejans

Illustraties binnenwerk © Reinout Zikel

Foto auteur © Ernst Coppejans

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Inhoud

Een voorstelling van een boek 9

Inloop 13

DEEL I

1971-1983

Min nul 19

Hamelen 22

In gesprek met Robdenijs 25

The Swedish Cock 36

Brief aan Madelief 41

De Grote Beer 49

Bella Ciao 54

Brief aan Leroy 61

GASTOPTREDENS

Daniël Lohues 67

Eva Posthuma de Boer en Teun van de Keuken 71

Richard Krajicek 79

DEEL II
1983-1996

- In gesprek met Ernst Jansz 89
Brief aan Peter Faber 101
Wat is normaal? In gesprek met Peter van Muijen 106
Naar Parijs! 113
Op mezelf 118
OV-studentenkaart 125
Hoe geheugen werkt 128
Flash Forward 131
Nu weet je 133
In gesprek met Selma Susanna 143

GASTOPTREDENS

- Sylvana Simons 150
Nathan Vos 156
Chris Klomp 163
Plien van Bennekom 169

PAUZE 176

DEEL III
1996-2008

- Internet in de tram 179
De kubus en de kale feiten 183
Hoe te leven en waartoe? 187
Hoe te rijpen en waartoe? 188
Op vakantie 193
Brief aan Brigitte K. 199
Pake en beppe 200

Nog eerder een kind 204
Te vaak geïnterviewd 207
Geen idee 212

GASTOPTREDENS

Peter Buwalda 216
Nynke Dekker 224
Howard Komproe 232

DEEL IV

2008-2021

De jaren zestig en tachtig 241
Enschede 245
Tippie tussendoor 248
Griekenland 250
Suriname 254
Brief aan Prince 261
Ongeachte jury 266
Boekenbal 271
Brief aan mijn dochters 275

Nazit 281

Verantwoording en dankwoord 287

Een voorstelling van een boek

Toen het jaar 1993 ten einde liep, en ik als tweeëntwintigjarige blaag de volgsport bediende bij een hoofdstedelijk operagezelschap nadat ik voor de tweede keer in mijn leven een voortgezette opleiding voortijdig had beëindigd, begon de ziel van onder mijn arm zich langzaam naar andere gebieden te begeven. Ik werd me ervan bewust wat een theatervoorstelling teweeg kon brengen. Het verlangen om deel uit te maken van de ‘maak-kant’ van dat theater kreeg steeds meer handen en voeten.

Ik volgde al een tijdje kleinkunstlessen én ik bediende dus – als vijfde assistent techniek weliswaar – die volgsport, waardoor ook de letterlijk technische kant van het theater zich aan mij openbaarde.

Ik weet niet precies hoe het heet wat ik geworden ben. Theatermaakster, cabaretière, comédienne, satirica, podiumkunstenares? In elk geval ben ik inmiddels iemand die bijna alles wat ze maakt zelf initieert. Het werk komt uiteindelijk tot stand met hulp en ondersteuning van anderen, maar toch. Hoe werd ik zo iemand?

Hoe werd ik iemand die in het voorjaar van 2003 een krantenartikel las met de kop: HERINNERINGEN ZIJN INTERPRETATIES VAN HET NU, en daar vervolgens haar gehele derde solovoortstelling op kon baseren?

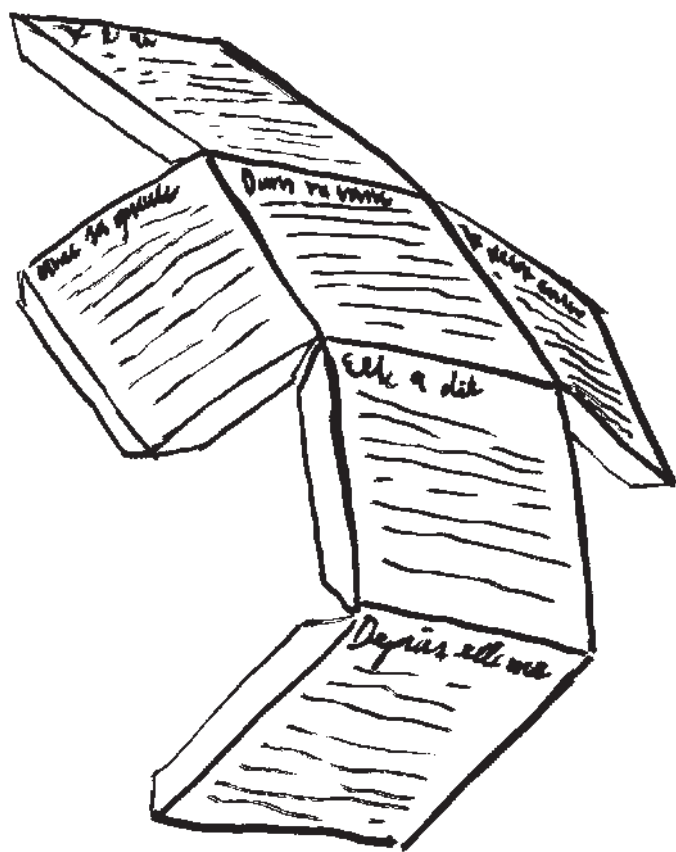
En als ik zo’n fan ben gebleven van het idee dat herinneringen

nooit kloppend of accuraat kunnen zijn omdat we onze ‘bril van nu’ (dus) niet af kunnen zetten, hoe denk ik dan zaken aan te kunnen wijzen die mij gevormd zouden kunnen hebben? Hoe denk ik over te brengen welke momenten, gebeurtenissen, personen, voorvallen (zowel van groot historisch en maatschappelijk belang als van hyperpersoonlijk gewicht) van invloed waren op mijn ontwikkeling, zowel op als buiten het podium?

Het antwoord heb je in handen met dit boek.

Dit boek, de tekst die je op het punt staat te lezen, had een weergave (een zogeheten transcript) kunnen zijn van een theatervoorstelling naar aanleiding van mijn vijftigste verjaardag, ware het niet dat die voorstelling nooit heeft plaatsgevonden. Het theater mag dan misschien wel mijn ‘echte, favoriete omgeving’ zijn – zoals een van de jubilarissen die ik voor dit boek sprak het omschreef nadat hij mij op de planken had gezien –, toch is de voorstellingsruimte die boeken bieden mij minstens zo lief. Niet alleen is alles wat ik heb bereikt in mijn halve eeuw op deze aardkloot begonnen met schrijven, ook heeft lezen mij altijd soelaas, plezier en ontsnapping geboden. Ik hoop dat jij al deze zaken ook vindt in dit boek.

Ik heb geprobeerd wederom in praktijk te brengen wat ik als jonge volgspotter destijds heb geleerd, nee, ik zeg het verkeerd, wat ik zélf meende te zien en nooit meer ben vergeten: als je je licht op iemand of iets laat schijnen, zet je de anderen niet in het donker, maar krijgen die vanzelf een andere betekenis.

Inloop

In de nacht van 11 op 12 februari 2021, tussen waken en slapen, kwam het beeld van een kubus tot mij. Zes vlakken heeft de kubus, zes, dacht ik koortsig, en het lied 'La solitude' heeft zes coupletten... Ik weet niet of ik al droomde toen een onzichtbare pen de coupletten op de zijden van de kubus schreef, met zwarte inkt, op elke zijde een couplet. OMG, dacht ik, het lied 'La solitude' op de zijden van een kubus, dat ben ik, in a nutshell.

Terwijl de armen van Morpheus zich om mij sloten, dacht ik nog: hoezo denk ik in het Engels, als ik al dagen bezig ben dat Franstalige lied uit mijn hoofd te leren? En waarom ook nog 's zo prozaïsch in puberale Engelse afkortingen?

De volgende dag werd ik vijftig jaar.

Om een uur of vijf 's middags werd in café Eik & Linde, bij mij om de hoek in de Plantagebuurt in Amsterdam, een microfoon klaargezet en mij een glas champagne aangereikt. Pianist Ed Boeke checkte de sound met de dienstdoende technicus; men bereidde zich voor op een online uitzending *Eik on Air*, dat was ontstaan toen alle horeca moest sluiten vanwege een virus dat over de aardkloot woedde.

De weken daarvoor hadden zich monotoon aaneengeregen; het was steeds duidelijker geworden dat ik mijn verjaardag niet groots zou kunnen vieren. Al bijna een jaar hadden we te maken met dat virus, waardoor iedereen werd genood afstand van elkaar te houden en liever nog helemaal nergens naartoe te gaan; mijn werk, optreden met mijn nieuwbakken theatersolo *Kom*, was volledig weggefallen, en het was onduidelijk wanneer een en ander weer zou aanvangen.

Het was geen tijd om over te jubelen.

Maar dat ik mijn verjaardag niet groots kon vieren, bleek een grote opluchting.

Geen stress, geen voorbereiding, geen gevoel van falen op de avond zelf; het ging gewoon helemaal niet gebeuren, de grootse viering, want het mocht niet. Klaar.

Maar ik wilde wel íéts. Iets doen, iets ter viering, een lichtje op mezelf laten schijnen, de wereld even laten weten wat voor heuglijk feit zich die dag voltrok. Ik ben niet voor niets tot het leger der zogeheten BN'ers togetreden; ik ben er niet meer aan gewend dat er geen aandacht aan me wordt geschonken.

Ik wist dat Eik & Linde elke vrijdagmiddag een online-uitzending had, ik wist dat Ischa Meijer vanaf die plek in de jaren tachtig zijn befaamde radioprogramma *Een dik uur Ischa* had uitgezonden, en dat hij elke uitzending steevast was begonnen (na de inleiding door Cor Galis) met een door hemzelf gekozen en gezongen Frans chanson. Het enige Franse chanson dat ik ooit had gezongen, was 'La solitude' geweest, van de zangeres Barbara. Dat lied was me ooit toebedeeld, bij een workshop chansons zingen in 1993, 'omdat het zo goed bij me paste', de eenzaamheid dus. En bedankt nog.

Afijn, ik had de eigenaar van Eik & Linde geappt; hij appte rap terug, natuurlijk mocht ik op mijn verjaardag dat lied daar komen zingen, op gepaste afstand uiteraard, de uitzending zou ermee openen.

De champagne ging er makkelijk in (na een warme chocomel met rum tijdens een *snowy walk through the* Oosterpark de tweede alcoholische versnapering van die dag), de uitzending begon, en toen de presentator van *Eik on Air*, de eigenaar, me had geïntroduceerd en vroeg welk lied ik ging zingen en waarom, begon ik weliswaar eerst te vertellen over de traditie van Ischa op die plek, maar nam ik ook opeens een afslag door te vertellen over de kubus en de tekst van het lied en dat het zo mooi was dat het lied perfect op een kubus paste en dat je je ook kon voorstellen dat met het zingen van elk couplet, je een zijde van een kubus zóng, als het ware, zodat je tegen het einde van het lied, bij het zingen van het laatste couplet, ook de laatste zijde van de kubus gerealiseerd had, als het ware dus, want gezongen, en dat daarmee de kubus ook dicht was. Af. Als het ware. En als je je dat had voorgesteld, die kubus met die tekst erop over eenzaamheid, dan moest je jezelf niet ín de kubus visualiseren, want dat was inderdaad wel heel eenzaam, in je eentje in een kubus, maar liever jezelf eróp. Op een kubus die je dus net zelf bij elkaar gezongen of geluisterd had.

Ik zag de technicus op zijn horloge kijken, twee keer. De presentator slash eigenaar van Eik & Linde had me een paar keer geprobeerd te onderbreken en knikte me nu vriendelijk toe; in zijn ogen zag ik de hoop op iets, ik denk op dat ik klaar zou zijn met mijn inleidende praatje.

Of, had ik nog willen zeggen, wat natuurlijk ook kan, is dat je denkt dat je de ‘Kubus van Eenzaamheid’ bént, zelf, als zowel lied als voorwerp zaken zijn die jou representeren, wederom als het ware. Maar ik begreep dat dat te ver zou voeren, al was het maar omdat de playlist van de uitzending in het gedrang zou komen.

Ik was allang blij.

Ik was jarig, ik had de vijftig gehaald, ik mocht een lied zingen op een legendarische plek, ik had ouderwets staan raaskallen, en ooit zouden we het oude leven weer oppakken. Aanvang!

DEEL I

1971-1983

Min nul

Hoeveel is dat?

Iemand? Vingers?

Min nul. Wat zou het zijn? Wanneer gebruik je die term? En bestaat plus nul dan ook?

Min nul, dat zou niks kunnen zijn, maar dan negatief.

Bijvoorbeeld: als je met een groep naar een Waddeneiland gaat, voor een week, of een lang weekend of een midweek, en iemand stelt voor, als jullie al op de boot zitten, om een pot te maken om de gezamenlijke boodschappen van te betalen, maar jij hebt geen geld om in die gezamenlijke pot te doen, en dat je dan moet zeggen: 'Ik heb niks.' Dat is dan negatief niks, omdat je niks bijdraagt en de rest wel, en dat zet jou in een negatief daglicht. Dan heb je *min nul* bijgedragen.

De vraag is natuurlijk wel hoe je dacht überhaupt op dat eiland wat dan ook te betalen. Als je geen geld hebt, dacht je bijvoorbeeld de hele tijd op andermans zak te gaan teren, en op wie zijn zak dan? Had je dat daar pas willen vragen? En wanneer had je gedacht dat terug te betalen? Dingen die ik dus wel zou willen weten, maar die nu van ondergeschikt belang zijn; te veel een zijpad voor het begin van een voorstelling van een boek. We gaan even voort op de kwestie min nul.

Plus nul zou bijvoorbeeld zijn als je met een groep (wie weet de-

zelfde groep) onderweg bent naar het buitenland, een beetje een warm en broeierig buitenland, en jullie worden aangehouden door mannen in indrukwekkende uniformen met honden. Veel gedoe opeens, druk gesticulerende mensen, gehijg van die beesten, luid gepraat dat je niet verstaat, terwijl jullie net nog zo lekker zaten te chillen, in een treincoupé bijvoorbeeld – zijpad – en het blijkt dat iedereen drugs bij zich heeft, behalve jij. Dan is dat ook niks, maar wel positief niks, want je ontspringt de dans van naar het gevang moeten.

Ik denk nu gelijk: jij had natuurlijk geen drugs bij je omdat je geen geld had om die drugs van te betalen.

Afijn.

Min nul.

Het bestaat.

Op de dag dat ik geboren werd (een vrijdag), was het min nul.

Het was zwaarbewolkt, het had een beetje geregend.

Om halfzes in de namiddag had mijn moeder nog spaghetti met tomatensaus voor mijn vader en mijn broer staan maken en drie uur later, om halfnegen 's avonds, kwam ik ter wereld. Mijn vader en mijn moeder wilden allebei graag een meisje, wie weet zou spaghetti met tomatensaus geluk brengen, net als wanneer Feyenoord speelde. Hoewel mijn vader geboren en getogen Amsterdammer is, is hij zijn hele leven al fervent Feyenoordsupporter.

Toen ik tevoorschijn kwam (ik denk dat ik nieuwsgierig was naar zowel de 'min nul'-situatie als het album *Tapestry* van Carole King dat twee dagen ervoor was uitgebracht), riep mijn moeder uit: 'Het is een jongen!', maar de dokter tilde me op en zei: 'Waar zit d'r piemel dan?'

Het was 12 februari 1971 in Amsterdam. Twaalf dagen eerder hadden zowel prinses Beatrix als mijn toekomstige echtgenoot hun verjaardag gevierd (zij drieëndertig, hij elf) en was Sylvana Simons